

A magyar bányászat fába faragott történelme

Nehéz választás elé áll, aki id. Szabó István szobrászművészt és alkotásait egyidőben látja. Szólni akar művészetéről, melynek minden egyes darabja a kor hűséges ábrázolását tükrözi. De ő történelmet ír vésőjével: a magyar bányászat, a magyar bányász történelmét. Műveiből szinte érezni az alkotó egyszerűségét.

A művész. Ez a dűsbajszú, deresszakállú, meszszire néző és mélybelátó szemű, izos palócnyelvű ember szerénységével, közvetlenségével örök barátságot köt a dolgos hétköznapi emberekkel, akikről akiknek alkot. Úgy kapcsolódik érzésvilága, egyénisége és művészete az egyszerű emberekhez, hogy mindegyik a maga Pista bácsiját tekintti benne.

Művészte vonzza az érdeklődőt. A látogató úgy érzi, hogy a műveken keresztül hozzá beszél az alkotó. Egy nagy életregényt mond el, melyben az ő viharzó lelke költözik műveinek fő alakjába, a bányászba. Nem kell dekoratív külső, nem kell beszédes szöveg. Egy nép két életét vetíti élénk kompozícióban. Saját sanyarú életét veti fába, ha a múltról beszél. Majd a szálfegyenes alakok, a kiegyenesedett derekú, kisimult arcú és bonyolult gépeket kezelő bányászok a jelent hirdetik. Műveinek szinte a közönség megadhatja a címet. Nem kell kommentár. A látogató maga vonja le a következtetést, tételeit mond a múlt felett, magáénak érzi a jelent és látja a boldog, a díztató holnapot.

„... Szénbányászatunk a Sopronhoz tartozó Bremsbergben vette kezdetét. A hagyomány szerint egy pásztor a szénkibúváson rakott tüzet és azt nem tudta eloltani...”

Ezzel kezdődik id. Szabó István műveinek első figurája. A száraz bükkfa hűségesen örökíti meg a megrémült pásztor, aki csak a csodát látja, de nem tudja, hogy ezzel egy ország, egy nép fejlődés irántan kenyerét lette meg. Ki tudná bemutatni sorban a közel 50 darabból álló gyűjteményt, ki tudna eleget beszélni róla, hiszen a történelem sorai vetítődnek elének.

„A kezdet” rövid, keveset mondó cím. A fejlesztővel, kézzel dolgozó, görnyedő mezitlábú bányászok kézzel rakják kosárba a szenet. Különbös ez a kép, különös azok között a látogatók között, akik minden órában újra, meg újra odaállnak, hogy meggyőzzék magukat, hisz ők modern geológusokról, bányagépekről, korszerű biztosításról tanulnak. A Várjártanulói Intézet (ahol a kiállítás van) növények minden órá szünetében megállnak Szabó István művei előtt és ismerkednek azzal az élettel, amit nagyapáink éltek.

Vizes munkahely. Ez a címe az egyik műnek. A mű alakjai nehéz, szinte emberfeletti munkával robotolnak, vállán vödörrel hordják a vizet, hogy csökkentse a bányászok életére oly sokszor váratlanul rázúduló veszedelmet. A jövesztő bányász szerszáma ék és kalapács. A szállító bányászé talicska. Id. Szabó István nemcsak a veszélyes munkahelyek, a szörnyű robot bemutatásával üzen hadat a múltnak. Lázadó, igazi proletáreléteinek egyik legsebb kifejezője a „Bérvételés 1907-ben” című kompozíciója. Mennyi keserűség, mennyi energia, mennyi elszántság tükröződik azokból az arcokból, melyek szembe szállnak a tökéletes rendszer oltalmazójával, a csendőrszuronnal. A minden harcra elszánt bizalmi mellén szétterve inget száll szembe a csendőrszuronyával. A magasba emelkedő öklök, csákányok, fejszék a nép igazi és jogos haragját tükrözik. Az igazgató hájas figurája önmagában is ellenszenvet vált ki, a tisztviselő nyájas, puhány, választékos eleganciájú vonása hű tükröképe az uralkodó rendszerhez lapuló kispolgárnak.

Látni a felszabadult bányászt, akinek arcán gond helyett a figyelem ül. Nehéz robotjától a gép szabadította meg. Mennyire élhető, mennyire igazi, mennyire valószínű id. Szabó István mindenegyes alkotása. Nézzük csak a „Munkában a Donbasz brigád” című 8 alakos, tölggye faragott kompozíciót. Az egyik lábával támasztja a támfát, míg a fejszéjével helyére veri. A másik fordítva viseli a kobakot, a két fűrészelő alak egyike megszegve az ÁBBSZ szabályokat, kobak helyett svájci sapkában szállt le. A szenet a kavarószalagra húzó bányász ugyan csak szabálytalanul a kaparó teknő szélén áll féllábával.

Mennyire így van ez gyakran, mennyire híven tükrözi a bányászok napi életét, mennyire figyelemzést ez nem a szobrász, hanem a bányász számára.

Gazdag, egyedülálló, művészi alkotásokkal ismerkedik e napokban Várpalota lakossága. Köszönet a művészeknek, aki megajándékozta városunkat e gazdag élménnyel, köszönet, hogy e fába faragott történelmet, a magyar bányászat történetét így híven élénk tárta. Sokat segített ahhoz, hogy megismerjük a múltat, hogy igazán harcoljunk ellene és mégjobban magunkénak érezzük a jelent, formáljuk a jövőt, a munkánk történelmét.

Angyal Mihály.

Munkaerőgazdálkodás a November 7 Erőműben

Magyarországon az erőművek igen magas létszámmal dolgoznak. Mig a többi országokban az egy megawatt-ra eső üzemi létszám öt fő, addig a November 7 Erőműben kilenc. Ezt nem lehet az erőmű rovására írni, mivel van törekvés arra, hogy ezen a helyzeten változtassanak. Már eddig is állították be automatikákat, kisegítő berendezéseket, melyek több munkaerőt szabadítottak fel. Tehát jó úton indult el az erőmű vezetőisége, amikor a létszám fokozatos csökkentésének legfőbb alapjául a technika törvényeszerű fejlődését jelöli meg.

Már tudnak eredményt is felmutatni. Ugyanis az üzemben lévő automatikák beszerelésével eddig 87 fő munkáját takarították meg. A kazán első üzembelyezésén a tápvízet tápműködtetéssel szabályozták, figyelembe véve a kazán dobtér aránylag szűk voltát és a terhelés ingadozásait. A szabályozás céljára ekkor kazánkonként és műszakonként egy főt kellett alkalmazni a vállalatnak. Az automatikák üzemeltetésével 25 fő szabadult fel és e mellett a vízszintszabályozás üzembiztosabbá vált. Ugyanilyen eljárás folytán alkalmazták változtatást a kazán vizállásmutatóinak figyelésénél is. Itt is több embert vett igénybe ez a munka. Most vészjelző készülék beállításával itt is felszabadult 25 munkaerő.

A fentiek általában azt igazolják, hogy a gép kiszorítja az embert. Az automatizálást a fejlődés követeli meg, hogy jobban és olcsóbban termeljünk minden vonalon. Ráfizetésből nem lehet jólétet teremteni. A hőerőművek egyébként is költségesek. Tehát mindenkinek érdeke, hogy elősegítse a magas létszám fokozatos csökkentését.

Az igazolatlan mulasztásról is beszélni kell. Korántsem olyan veszélyes a helyzet a November 7 Erőműben, mint a Szénbányászati Tröszt bármely üzeménél. Itt 20 műszak-kiesés fölé nemigen szokott emelkedni a hiányzók száma. Mégis szigorúan fogják az igazolatlan hiányzókat. Ezt a szigorú ügy kell érteni, hogy minden embernek lehetőséget kívánjanak adni arra, hogy gondolkodjék és becsületes ember módjára éljen. Először elbeszélgetnek velük, utána prémium megvonást eszközölnek, ha pedig 1 hónapban 5-6 hiányt csinál valaki, önkényesen leszámolónak tekintik.

A fegyelmezetlen dolgozókkal való beszélgetést nemcsak a munkaügyi osztály, hanem a szakszervezet és főleg a művezetőik végzik. Érthető, hogy amikor egy elfogadható létszámot akarnak kialakítani minden ember munkájára, lelkiismeretére szükség van, s nem szívesen látják körükben az olyanokat, akik ha megmondják magukat egy hétig nem néznek a gyár felé. A munkaügyi osztály vezetője elmondja: akinek egy igazolatlan hiánya van, azt havonta kb 150 forint károsodás éri, mivel elveszti az ebédidőt, az aznapi bérét, s a prémiumból 25 százalékot vonnak le.

Van törekvés arra, hogy ne csak jó szakmunkásgárdát, hanem jó kollektívát is alakítsanak ki, ahol mindenki jól érzi magát. Igaz, ettől még messze vannak, habár a pártszervezet sokat dolgozik ezen. S bizonyára meg is oldja ezt a problémát.

Van még tennivaló a November 7 Erőműben, de hisz fiatal üzem ahhoz, hogy mindent megoldottak volna. Bízunk abban, hogy körültekintő intézkedéssel, a dolgozók érdekeinek figyelembevételével fogják továbbra is szervezni, irányítani a munkát, a November 7 Erőműnél.

Sándorné.

A bánya igazi gazdái

Nem csupán szólam az az állítás, hogy a művezetők a termelés közvetlen parancsnokai. Rajtuk valóban igen sok múlik. Szakmai ismereteik birtokában a rájuk bízott dolgozók szakmai nevelésében, a munka feltételeinek megfelelő, helyes munkaerő elosztásában, a jó anyaggazdálkodásban, a termelési technikájának fejlesztésében ők befolyásolhatják legjobban a termékek mennyiségét, minőségét, a munkára fordított bér- és anyagköltségeket. A jóléti emelésnek e döntő tényezői: az önköltség csökkentés és a takarékoság negyemértékben az ő kezükben van letéve.

Bányászterületen élünk.

Nem lehet közömbös tehát, hogy a szén, e legfontosabb energiahordozó, a vegyiparnak az a fontos alapanyaga, mennyibe kerül. A helyes gazdálkodást elsősorban itt kell megfogni, hogy az összes többi termékeket olcsóbbá tegyék. Ezekkel a gondolatokkal kerestük fel irodájában a Beszálló-akna főmérnökét. Előjáróban két kérdést intéztünk hozzá. Felvilágosítást kértünk a tervekről és azok végrehajtásáról... A zsebéből egy kis könyvet vett elő. Az első lapja egy gondosan összehajtogatott térkép. Kiterítette és mint annak idején az egyetemen, „felelt”. — A bánya alapterve a szénterv. (Ezt a tröszt szabja meg.) A mi bányánkban az évi 21.320 tonna, tehát napi 62 vagon. Ezt az üzem felbontja: elővájtási, fejtési és fenntartási tervre. Ehhez kapcsolódik a munkaerők és az anyagigény. A térkép éves szinten készült, a szakmai tervnek megfelelően. A havi műszintervek szorosan beleilleszkednek az éves szakmai tervbe.

— Mi szükséges a 82 vagonos termelés biztosítására?

— Ehhez a termeléshez rendelkezésre áll egy darab 2 szárnyú frontfejre, 120 méteres fronthomlokosszal, 1 darab egyszárnyú 46 méteres fronthomlokosszal, 6 darab elővájtás és 6 fenntartási munkahely.

Az elővájtásokból összesen 95.4, a frontfejésekből 724.6 tonna szenet kell kitermelniük. A fenntartásra

széntermelés nines tervezve.

Az elővájtáson a terv szerint 38 fő, a frontfejéseken 122 fő dolgozik. Frontkiszolgáló 51 fő (csillás, kapcsolókezelő, töltős, fahordó). A fenntartáson 32 fő, a földalatti szállításon 82. Ezzel szemben az elővájtási munkahelyeken 37, a fronton 150, kiszolgáló 52, fenntartáson 35 fő úgynevezett produktív létszám dolgozik.

A művezető, jelen esetben az aknász, arra törekszik, hogy ezt a létszámot növelje, a többi földalatti, illetve külszíni mellékmunkákat végzők rovására.

terv:	tény:
3,923 tonna/15	4,165 tonna/15
2,155 tonna/15	2,949 tonna/15
1,765 tonna/15	2,063 tonna/15

Az önköltség:

üzemi:	117.17 forint/tonna
tény:	117.18 forint/tonna

A szén önköltségére természetesen rá kell számolni a felső igazgatási szervnek (trösztnek) az üzemre eső költségeit.

A szén önköltségének alakulása bizonyítja legjobban, hogy az aknások, bányamester, mennyire gazdál is munkaterületeiknek, hogyan szabják meg a munkaerő és az anyag helyes elosztását, ezen a téren igen sokat tehetnek. Megvizsgáltuk az 1

számot növelje, a többi földalatti, illetve külszíni mellékmunkákat végzők rovására.

Ha már itt tartunk, megkérdezzük azt is, hogy mennyi a gépesített szállítási hossz.

— 340 méter kaparó és gumiszalag, 620 méter kötélvontatás (vitla). Ezután jön a földalatti, kiszolgáló, úgynevezett inproduktív létszám, 13 fő szivattyúkezelő, földalatti szállításon 82, egyéb földalatti 45, összes külszíni 84 fő. Ezzel szemben a földalatti és külszíni kizsgálók aránya a következőképpen oszlik meg. A földalatti szállításon 82 fő helyett 68, vízemelésem 13 fő helyett 11, a 45 egyéb földalattival szemben 43, a külszínen a tervezett 84-es létszám helyett 71 dolgozik.

Az üzem számításba veszi a kieső műszakokat, (beteg, szabadság, igazolatlan mulasztás). Ez a fervezett 71-el szemben 81 műszakot tesz ki, május második 10 napjában.

— Az üzem meghatározza a tervezett teljesítményt.

terv:	tény:
3,923 tonna/15	4,165 tonna/15
2,155 tonna/15	2,949 tonna/15
1,765 tonna/15	2,063 tonna/15

tonnára eső terv és tény szerinti önszetevőt. Ennek két alaptevézője van, a bér és az anyag.

Bér: Munkabér, egyéb pótlék, túlóra, közvetlen termelő műszakok bére.

Az anyag: Több tényezőből tevődik össze: bányafa, széndeszka, (bordafa, TH paló) robbantószer, áram, korszerű biztosítási anyag, Th moll, betonidomkó. Nem folyamatos

anyag, drókkötél, kábel, egyéb anyagok.

Anyagköltség forint/tonna

	terv:	tény:
Bányafa	5.8	6.9
Széndeszka	1.93	1.7
Egyéb fa	0.10	—
Robbantószer	0.25	0.15
Aram	3.81	4.67
Korszerű biztosítási anyag	8.74	8.36
Nem folyamatos anyag	0.81	0.84
Egyéb anyag	4.17	2.53

Ha az anyagköltségeket vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a közvetlen anyagköltségben a 24.55 forintból csupán a korszerű biztosítás anyagköltsége 8.36 forint, azaz az összes költségek egyharmada. Ezek alakulását döntően befolyásolhatják a közép műszakiak (lőmester, aknász, főaknász, bányamester) jó munkája, mert a frontfejéseknél — ami bányafüggetlen — a technológia betartása mellett megkövetelik a pontos munkát, (biztosítás időbeni elvégzését). Ez biztosítja a front előrehaladási sebességének növekedését, megkönnyíti minél több bányafa kirabolását és a pótbiztosítások (fejlesztési ácsolatok) mellőzését. Ugyancsak a hasznos nyomás kihasználásával robbanóanyag megtakarítást érhetnek el. A könnyebb szereléssel, az improduktív munka idejének lecsökkentését a produktív munka javára ugyancsak

kedvezően befolyásolhatják,

ami nagyobb teljesítményt, nagyobb keresetet biztosít.

Elővájtásnál befolyásolható az anyagköltség alakulása, a fűrészanyag helyes telepítésével, a szükséges mennyiségű lőszert meghatáro-

zásával, a szállítási jó megszervezésével. A korszerűen biztosított vágatok kihajtásánál a biztosító elemek jó beépítésével biztosítani tudja, hogy a vágat a célnak megfelelően, tartós legyen, utólagos javítási munkát ne igényeljen.

A Beszálló-aknánál túlzásoképpen állíthatjuk, hogy az összeszokott közép és felső vezető kadereket szakmai ismeretei birtokában és ami a legfőbb tényező, kommunista kötelességtudással végzik bányaművelési munkáikat. Nemrégiben indították meg a fátmentes homlokú acélúveggerendás kísérleti frontot. Az 50 méter kifizetésű 15 méteres front kitűnően bevált, mindössze 200 darab széndeszka használt fel, a fronton bal eset egyáltalán nem fordult elő, a kifizetés távolsága egy hónap alatt lementülék és minden egyéb bányafát (máglya) kimentettek. A kavarószalagban való előrelétsza (amit itt alkalmaztak az országban először) ugyancsak nagyserűen bevált, s az itt szerzett tapasztalatok alapján előkészítést állít fel egy 32 méter homlokosszúságú, 60 méter kifizetésű front. Van a bányának jól összeszokott gárdája, a KISZ-brigád. Az előző kísérleti munkát is ők végezték, az új frontra is őket telepítik. Nemcsak a termelékenység nőtt negyemértékben, hanem a fátakarekosság a bányában önálló a legszámottevőbb, a többi frontfejések mellett.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy jó kezében van a korszerű bányaművelés ügye, az anyaggal, pénzzel, idővel való helyes gazdálkodás, ami az önköltség kedvező alakulását segíti elő, végsősoron olcsóbb lett a szén és vele olcsóbb lett az élet.

(—m—)